

Piotr Osęka, *Marzec '68*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2008, 314 s.

Kniha *Marzec '68*, věnující se březnovým událostem v Polsku v roce 1968, není první prací polského historika Piotra Osęky. O dění v roce 1968 vydal již několik prací, mezi nimi *Syjonisci, inspiratorzy, wichrzyciele: obraz wroga w propagandzie marca 1968* (1999), a účastnil se také oxfordského mezinárodního výzkumného projektu *Around 1968: Activism, Networks, Trajectories*.

Autor charakterizuje březen 1968 jako nejednoznačný a nejzvláštnější z tzv. polských měsíců. V jeho případě se totiž nejednalo o společenské nepokoje podobné těm z roku 1956, 1970 a 1976 a ani nebyl spjat se stávkovým hnutím jako v roce 1980. Zároveň se společenská i politická krize projevovaly již v roce 1967 a pokračovaly i po březnu. Proto by se podle autora nemělo mluvit jen o „březnu“, ale spíše o „březnech“, v množném čísle. Osękova práce se tudíž neomezuje pouze na líčení polských událostí předmětného měsíce, jejichž nejvýraznějším symbolem byly studentské protesty, ale velká část knihy se zabývá i událostmi předcházejícími. Nejprve líčí vývoj a situaci tří hlavních březnových aktérů: strany, intelektuálů a „dětí října“ – tedy mládeže (míní se tím generace lidí formovaná událostmi října roku 1956). Následně popisuje marasmus hospodářského a sociálního vývoje šedesátých let v Polsku. Předehrou k samotným událostem pak byl rok 1967, který s sebou přinesl v souvislosti s šestidenní válkou na Blízkém Východě nárůst antisemitismu, antisionismu a protiizraelských nálad. Zároveň však narůstala intenzita diskuzí. Zákaz Mickiewiczovy hry *Dziady* je pak třeba chápat právě v kontextu této atmosféry. Autor detailně popisuje průběh březnových nepokojů i požadavky studentů. Po porážce „vzpoury“ následovala snaha nalézt interpretaci událostí 8. března i následujících dní. Tu pak propaganda našla v tezi o politickém spiknutí. Tím ovšem teorie o sionistickém spiknutí neztratila na atraktivnosti, spíše naopak. Pobřežnové represe zasáhly jak univerzity, tak specificky i Židy, což vyvolalo další vlnu emigrace. Kádrová revoluce pak byla logickým důsledkem personální čistky ve straně. Epilogem studentské revolty se staly protesty proti invazi do Československa.

Autor, jak sám v úvodu píše, se nesnaží být detektivem, ale pozorovatelem, a jeho cílem není ani tolik vědecká analýza za každou cenu jako spíše pokus přiblížit populárně naučnou formou březen 1968 běžnému čtenáři. Snaží se tedy postihnout společenské dějiny března, atmosféru tehdejší společnosti. Kromě archivních zdrojů pak vychází především ze vzpomínek pamětníků (ty pak v textu často cituje), dopisů, propagandistických textů a letáků. K postižení sociální dimenze dění pak využívá sociologických průzkumů i citací sociologů. Ze sekundární literatury navazuje především na monografii Jerzyho Eislera *Polski rok 1968*, kterou hodnotí jako vůbec nejpodrobnější zpracování daného tématu. Kniha navíc obsahuje fotografickou přílohu a rejstřík. Výsledkem je čtivý text, podpořený velkým množstvím citací (nejen pamětníků, ale i dobových citací a například i úryvků ze hry *Dziady*). Autor sice věnuje větší prostor „svým“ tématům (antisionismus, propaganda), to však nelze hodnotit jako nepřínosné.

Ošękova práce tak bezesporu splňuje cíle, které si vytyčila – podařilo se jí přiblížit čtenáři jak březnové události, tak i širší kontext tohoto měsíce; Piotr Ošęka tak na sebe vzal roli nejen pozorovatele, ale i zprostředkovatele.

Michaela Kůželová

Carolina Vendil Pallin, ***Russian Military Reform. A Failed Exercise in Defence Decision Making.*** New York: Routledge, 2009, 248 s.

Publikace se zabývá reformami ruské armády v období po konci studené války. Obrovskou sovětskou armádu, po léta cvičenou a vyzbrojovanou na konvenční bipolární konflikt, bylo třeba radikálně pozměnit, tak aby odpovídala současným potřebám a byla schopna reagovat na nové hrozby. Dědictví sovětské epochy je však do dnešních časů velkou zátěží, a to jak ve strategickém uvažování, tak i v každodenním životě ruských ozbrojených sil. Po dlouhou dobu zažitě modely se mění jen velmi pozvolna a to ještě ne vždy správným směrem.

S prvními pokusy o reformu ruských ozbrojených sil přišel Michail Gorbačov, reformní kroky pokračovaly i za vlády Jelcina a Putina.

Konflikt v Čečensku je zde využit jako jakási případová studie, která autorce umožňuje dokázat naprostou nepřipravenost ruské armády na nové výzvy, která, ač v obrovské přesile, nebyla konflikt schopna řešit. Problémy v Čečensku byly velmi důrazným podnětem k reformám z let 1997–1998, ty se však na počátku Putinovy vlády zpomalily. Velkým problémem nadále zůstávají spory mezi různými zájmovými skupinami, armáda je stále netransparentní, stejně tak jako její financování, a podle autorky je i proto tak málo efektivní. Neexistuje shoda o největších hrozbách, kterým je třeba čelit, následně je obtížné rozhodnout, které zbraně modernizovat, které nakupovat a na jaký typ jednotek má být kladen největší důraz. Zakotvení Ruska a jeho ambicí v globální politice je dnes již též odlišné, jelikož Rusko není součástí žádné organizace, kterou by bylo možné srovnat s někdejší Varšavskou smlouvou. Smlouva o kolektivní bezpečnosti je její pouze velmi nedostatečnou náhradou.

Již na začátku devadesátých let volal generál Lobov po tom, aby byla vytvořena nová vojenská doktrína. Hrozba totální války s NATO se po skončení studené války ukázala již jako velmi nepravděpodobná, Rusko se dokonce začalo účastnit některých aliančních operací. Na druhé straně musela ruská armáda na počátku 90. let čelit hrozbám regionálních konfliktů uvnitř samotného Společenství nezávislých států (Podněstří, Abcházie či Tádžikistán). V roce 1994 musela ruská armáda bojovat dokonce na svém vlastním území, a to v již zmíněném Čečensku, Rusko čelilo i řadě teroristických útoků. Na takovou situaci nebyly ruské ozbrojené síly příliš připraveny, ale ani to nepřimělo ministrovo obrany k tomu, aby se situací hlouběji zabývalo. Budováním systému vertikální moci se omezují možnosti jakékoli možné kontroly. A to jen zvětšuje problémy, v kterých se ruská armáda nachází.